

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ.

Ἡ γενεά μας ἔχει τὴν ἐξαιρετικὴν τύχην νὰ εὐρίσκειται εἰς κρίσιμον στιγμὴν τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Τὰ χρονικὰ τοῦ παρελθόντος παρέχουν παραλλήλους μεταβατικὰς ἐποχάς, ἀλλ' ἡ καθ' ἡμᾶς εἶνε κατὰ πολὺ μεγαλητέρας κλίμακος. Προδήλων ὅτι εἶνε ἀτελής ἡ ὑπαρξίς τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ὅστις ἀρκεῖται νὰ εἶνε σύγχρονος χωρὶς νὰ παρακολουθῇ τὴν ἀνέλιξιν, ἢ παρίσταται μὲν θεατὴς, ἀλλ' ἀνευ νοήμονος ἐνδιαφέροντος, ἢ αισθάνεται ἐνδιαφέρον χωρὶς ὅμως νὰ καθιστᾷ ἴδιον ἑαυτοῦ ζωτικὸν συμφέρον τὴν ἐξήγησιν τῶν φαινομένων καὶ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ἐρευνητέον ποῦ βασίζεται ὁ σύγχρονος πολιτισμός. Προδήλως ἐπὶ τῶν βιομηχανικῶν καὶ γεωργικῶν μεθόδων ἅς ἡ γηραιὰ Εὐρώπη παραλαβοῦσα ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἀγωνίζεται νὰ μεταδόσῃ εἰς τὰ ἀναγεννώμενα ἔθνη. Ἴδωμεν τί πράγματα εἶνε αὐτὰι αἱ μέθοδοι καὶ ἂν ὑποφώσκῃ δυνάμις τις προωρισμένη νὰ καταργήσῃ βαθμηδὸν αὐτὰς καὶ νὰ μεταμορφώσῃ τὸν χαρακτήρα τοῦ ἐξ αὐτῶν προκύψαντος πολιτισμοῦ. Ἐν τῷ βραχυτάτῳ τούτῳ ἄρθρῳ, θὰ θίξω, ἐννοεῖται ἀκροτάτῳ δακτύλῳ, γεγονότα, τάσεις καὶ πορίσματα. Τὸ σημαντικώτερον γεγονός ὑπὸ κρίσιν εἶνε ἡ διάζευξις μεταξὺ βιομηχανίας καὶ γεωργίας, καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ ἐξηγοῦν τὰ τόσον ἀλγεῖνὰ φαινόμενα καὶ ἀκαθώδη προβλήματα. Ὄφειλεται βεβαίως εἰς τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ὅστις ἐπεκράτησεν ἀφ' ἐνὸς ἕνεκα τῆς ἀντιδράσεως ἣν ἔφερεν ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις, ἀφ' ἑτέρου ἕνεκα τῶν βαθύτατα ἐρριζωμένων ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀνατροφῇ ὀπισθοδρομικῶν προλήψεων. Ἡ ἀφοσίωσις τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἐπίτευξιν κέρδους εἶνε μία ὄψις τοῦ ἐπικρατοῦντος τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ὄψεως ἐστηρίχθη ὀλόκληρος ὁ σύγχρονος πολιτισμός. Ὁ βίος ὅστις προκύπτει ἐντεῦθεν εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ ἀνθρώπινος. Ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀμερικὴ στεναίνουν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν θηρίων ἅτινα καλοῦνται Ἐργοστάσια, καὶ φθίνουσι ὑπὸ τὸ κράτος τῆς προλήψεως περὶ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας. Οἱ ἀγροὶ ἐγκατελείφθησαν ἔρημοι, δεψῶντες ἀνθρωπίνην ἐργασίαν, ἵνα τὰ Ἐργοστάσια πληρωθῶσιν ἑκατομμυρίων ὄντων ἅτινα, καταστάντα ζῶσαι μηχαναί, ἔπαυσαν νὰ εἶνε ἀνθρώπινα, καὶ ἵνα χιλιάδες κορασίδων παραδίδονται ἐτησίως βορὰ εἰς τοὺς στυγεροὺς τούτους δράκοντας. Ἡ εἰς τὸ κέρδος ἀφοσίωσις εἶνε ὑπεύθυνος καὶ διὰ τὰς στερήσεις καὶ τοὺς ἐξαντλητικοὺς μόχθους οὓς ἐπιβάλλει ἡ χαώδης κατάστασις τοῦ ἐμπορίου, διότι ἡ ἀφοσίωσις αὐτὴ εἶνε ἡ ὑπαγορεύσασα τὴν ἄλλην πρόληψιν ὅτι μία χώρα πρέπει νὰ ἐξάγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπορεύματα διὰ ν' ἀκμάξῃ οικονομικῶς. Ὁ ἐπικρατῶν τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι ὑποστηρίζει ὅτι

τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἀπλῶς ὑπάρχουν ἵνα ἕκαστον παράγῃ εἰδικόν τι προϊόν καὶ εὐρίσκη ἀγορὰν τινὰ αὐτοῦ ἐξωτερικὴν. Ἡ πλάνη αὕτη εἶνε ἀνταξία τῆς περὶ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας. Ὅπως ἐν ἄτομον εἶνε ἐπιδεκτικὸν πολλαπλῆς καὶ ποικίλης δράσεως οὕτω καὶ ἐν ἔθνος, ἀφοῦ ἐντὸς αὐτοῦ εὐρίσκονται παντοδαπὰ στοιχεῖα δημιουργικότητος. Τεθέντος ὅτι τὸ κέρδος εἶνε τὸ ἐλατήριον τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως αἱ εἰρημέναι πλάναι προκύπτουσιν οἰοεὶ λογικὰ συμπεράσματα· ἀλλ' ἐπροχωρήσαμεν ἀρκετὰ, ὥστε νὰ γνωρίζωμεν ὅτι τὸ παρηγκωτισμένον ἀληθές ἐλατήριον τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τῶν δυνάμεών μας. Ἀλλ' οὔτε ἄτομον οὔτε ἔθνος δύναται ν' ἀναπτύξῃ τὰς λανθανούσας δυνάμεις του ἐφ' ὅσον θεωρεῖται ἀπλή μηχανὴ πρὸς ἐκφύρτισιν ἐμπορευμάτων. Ἐφ' ὅσον ἡ πρόληψις αὕτη ὑποστηρίζεται δὲν πρέπει νὰ ἐκπληττεταί τις ὅτι ἡ μὲν δημιουργικὴ καὶ ἐνωτικὴ ἀρετὴ παντὸς ἀτόμου ἢ ἔθνους ὑπνώττει, αἱ δὲ διαιρητικαί, κερδοσκοπικαί, ἀλλοπρόσαστοι κλίσεις εἰσὶν ἀνεπτυγμέναι εἰς τὸ ζενίθ. Ὀλόκληρον τὸ σύστημα τῆς παιδείας, βασισθὲν ἐπὶ τοῦ ἐπικρατοῦντος τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι, εἶνε ἐξόχως ὑπηρικὸν τῶν ἀνθρωποφθόρων τούτων κλίσεων ἐπιμελούμενον πιστῶς νὰ διαζευγῇ τὰς χεῖρας ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον παραλλήλως τῇ διαζεύξει τῆς γεωργίας ἀπὸ τῆς βιομηχανίας. Παρομαρτοῦν τῇ διαζεύξει ταύτῃ γεγονός εἶνε ἡ τεραστία ἀνάπτυξις ἣν ἔλαβεν πανταχοῦ ἡ λεγομένη μεγάλη βιομηχανία. Σημειωθῆτω δὲ τούτο ὅτι ἡ μεγάλη βιομηχανία ἀφ' ἐνὸς εἶνε ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διεξάγει ἀπελπιν ἀγῶνα περὶ ὑπάρξεως κατὰ τῆς ἀκατασχέτως ἐξαπλουμένης καὶ στερεομένης μικρᾶς βιομηχανίας. Ὅπουδῆποτε ὑψοῦται γιγάντιον ἐργοστάσιον, ἐκεῖ πέριξ ἀνεψύη ὀλόκληρος κόσμος ἐργαστηρίων λειτουργούντων ἕνεκα τῆς λειτουργίας τοῦ Ἐργοστασίου καὶ βαθμηδὸν μεταμορφουμένων εἰς ἴδια μικρὰ καὶ ἀνεξάρτητα κέντρα ἐπινοίας καὶ ἐργασίας. Ἐχομεν μάλιστα πολλαχοῦ τὸ φαινόμενον ὅτι τὸ μὲν γιγάντιον ἐργοστάσιον παρήκμασε καὶ ἐμαράνθη, τὰ δὲ περὶ αὐτὸ φυνέντα μικκύλα ἐργαστήρια ἀκμάζουν καὶ πολλαπλασιάζονται. Ποῦ πρέπει νὰ ζητηθῇ ὁ λόγος τοῦ φαινομένου τούτου; Ἀναμφιβόλως εἰς τὸ ὅτι ἐν τῷ μικρῷ ἐργαστηρίῳ συμπράττουσιν αἱ χεῖρες μετὰ τοῦ ἐγκεφάλου, ἐνῶ τὸ μέγα ἐργοστάσιον δὲν ἀναγνωρίζει εἰμὴ χεῖρας. Ἡ σύμπραξις χειρῶν καὶ ἐγκεφάλου προάγει τὴν ἐφευρετικότητα, ἡ δὲ ἐφευρετικότης ἐμψυχοῖ τὴν βιομηχανίαν. Τὰ πανταχοῦ φαινόμενα καταδεικνύουσι τὸ γεγονός τούτο ὅτι ἡ παντὸς εἶδους βιομηχανία ἀκατασχέτως ἀποκεντροῦται καὶ διασπείρεται ἀνὰ τὴν σφαιρὰν ἀποφεύγουσα τὰς γιγαντιαίας μηχανὰς καὶ ἐπινοοῦσα παντοειδῆ νέα μηχανήματα καὶ νέας χρήσεις. Αὕτη εἶνε ἡ βιομηχανικὴ καὶ

ἐμπορικὴ ἱστορία τῶν τελευταίων τριάκοντα ἐτῶν. Παράλληλον γνῶρισμα τῶν τάσεων τῆς ἐποχῆς εἶνε ὅτι παντοῦ συντελεῖται ἐνοποιήσις λειτουργιῶν, ὄχι εἰδικοποιήσις. Ἡ διάζευξις μεταξὺ χειρῶν καὶ ἐγκεφάλου ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αἶρεται καὶ τὸ ἀναπόδραστον ἐπακολούθημα ἐντεῦθεν ἔσται ἡ κραταιώσις τῆς πεποιθήσεως ὅτι πᾶσα χώρα συμφέρον ὑπέρτατον ἔχει νὰ παράγῃ ὄχι διὰ νὰ ἐξάγῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ καταναλίσκῃ. Ἡ τάσις ἐπομένως εἶνε πρὸς τὸν συνδυασμὸν τῆς γεωργίας μετὰ τῆς μικρᾶς βιομηχανίας. Ὁ συνδυασμὸς οὗτος θὰ ἐλκύσῃ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὰς πόλεις εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἦδη συμπτώματα τοιαύτης παλινοστήσεως παρατηροῦνται σποραδικῶς καὶ πολλαπλασιάζονται μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος· τὰ ἐκ νοήμονος δὲ συνδυασμοῦ γεωργίας καὶ μικρᾶς βιομηχανίας ἀποτελέσματα εἶνε ὄντως θαυμάσια καὶ ἀπίστευτα. Εἰς τοῦτο ἀκριβῶς, καὶ εἰς τὸ σύστημα τῆς ἐπιτενοῦς (intensive) λεγομένης γεωργίας, ἔγκειται ἡ τρομερὰ δύναμις τοῦ συναγωνισμοῦ ὃν διεξάγει ἡ Ἀμερικὴ κατὰ τῆς Εὐρώπης. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσω ὅτι ἐκεῖ 60,000 τετρ. μίλλια, δηλαδὴ πολὺ περισσύτερον τοῦ διπλασίου τῆς Ἑλλάδος, κατελήφθη ὑπὸ τῆς ἐπιτενοῦς, ἡ κηπουρικῆς, γεωργίας ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς μικρᾶς βιομηχανίας. Τὸ Βέλγιον, ὅπερ εἶνε κατ' ἐξοχὴν βιομηχανικὴ χώρα ἐπεδόθη ἀπὸ τινῶν ἐτῶν εἰς τὸν αὐτὸν συνδυασμὸν μὲ σημαντικώτατα ἀποτελέσματα. Ἐν τῇ κεντρῷ Γαλλίᾳ καὶ ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Μιλάνου καθὼς καὶ ἐνιαχοῦ τῆς Ἀγγλίας ἡ Ἐπιστήμη ἤνοιξεν ὄλως νέους ὀρίζοντας καταστήσασα τὸ ἔδαφος, διὰ τῶν νεωτέρων λιπασμάτων, διὰ τῶν ἀρδεύσεων, διὰ τῶν ὑαλίνων στεγῶν, διὰ τῆς ἀτμηλάτου σκαπάνης, ἀνεξαντλήτως γόνιμον, μετατρέπουσα καὶ αὐτὸ τὸ κλίμα ἀπὸ ψυχροῦ εἰς εὐκραεῖς ἢ τροπικόν. Πάντα τὰ δεδομένα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὑπὸ νοήμονα ἐνέργειαν, καὶ ζῆλον βελτιωτικόν, καὶ συνεταιριστικόν ἀλληλεγγύης πνεῦμα, ἕκαστον τετραγωνικὸν μίλλιον καλλιεργουμένου ἐδάφους δύναται νὰ συντηρήσῃ ἐν πλήρει ἀκμῇ καὶ ἀναπτύξῃ διακοσίας οἰκογενείας ἀρκεῖ νὰ ἔχωσι τὸ θάρρος νὰ βύσωσι τὰ ὦτα εἰς τοὺς χρηματιστάς, τοὺς μεσίτας καὶ τοὺς πολιτενομένους. Δὲν ἔχω χρόνον νὰ εἶπω πλείονα καὶ καταλήγω εἰς τοῦτο τὸ ἀναμφισβήτητον πόρισμα ὅτι τὸ πέμπτον τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους προσηκόντως καλλιεργούμενον ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ διπλάσιον τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐν μονίμῳ ὀλβιότητι, ἀνεξαρτησίᾳ καὶ ἀρτίῳ πολιτισμῷ.

Ἐάν ἦτο δυνατόν νὰ συσσωρεύσωμεν ὅλας τὰς κακεντρηχίας καὶ τὰς ἀτιμίας τὰς διαπραχθείσας ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τῆς γυναικός, ἀφ' ὅτου ὑπάρχει κόσμος, θὰ συναποτελεῖτο ὕψος ἰσοφύμενον ἀπὸ τῆς Γῆς μέχρι τοῦ Στερεώματος. Πανταχοῦ ὁ αὐτὸς ἀρσενικὸς ἐγωισμὸς καὶ ἡ αὐτὴ χαμερπὴς ἀχαριστία πρὸς τὰς μητέρας μας καὶ ἀδελφάς μας. Γεωργ. Χίρθ.

Men of exalted character and loftiness of purpose, men gifted with real enthusiasm have in all ages been the dread of ordinary politicians. TOZER. "The Church and the Eastern Empire."